

פרפראות בפרשה

לעילוי נשמת
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

אב התשפ"ה
מפטיר ענינה סערה (ישעיה נד)

פרשת ראה – שבת מברכין וערב ר"ח

עלון פרפראות בפרשה וחיידושי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל

התשובות מסודרות לפי סדר א-ב
מולד חודש אלול יהיה בליל ראשון בשעה 23, 26 דקות ו 6 חלקים

בפרשת ראה 126 פסוקים = בקונוני
בפרשת ראה 55 מצוות, מתוכן 17 מצוות עשה ו- 38 מצוות לא תעשה. (ספר החינוך)

עשה: לאבד ע"ז ומשמשיה • להקריב קרבנות ברגל הראשון • להקריב קרבנות בבית הבחירה • פדית קדשים שנפל בהם מום • שחיטה • להביא הקרבן מחו"ל לבית הבחירה • חקירת העדים • שריפת עיר הנדחת • בדיקת סימני העוף • מעשר שני • מעשר עני • נגישת נכרי • שמיטת כספים • צדקה • הענק עבד עברי • שמחה ברגל • ראייה ברגל
לא תעשה: שלא למחות שם קודש • שלא להעלות קדשים בחוף • שלא לאכול מע"ש של דגן חוף לירושלים • שלא לאכול מע"ש של תירוש חוף לירושלים • שלא לאכול מע"ש של צמר • שלא למנוע מן הלויים מתנותיהם ולשמחם ברגל • שלא לאכול אבר מן החי • שלא לגרוע ממצוות התורה • שלא לשמוע ממתנבא בשם ע"ז • שלא לאהוב המסית • שלא לעזוב השנאה מן המסית • שלא להציל המסית • שלא ללמד זכות על המסית • שלא ישתוק מללמד חובה על המסית • שלא להסית לע"ז • שלא לבנות עיר הנדחת • שלא ליהנות מממון עיר הנדחת • שלא להתגודד • שלא לעשות קרחה על מת • שלא לאכול פסולי המוקדשין • שלא לאכול חגב טמא ושרץ העוף • שלא לאכול נבלה • שלא לתבוע הלואה שעבר עליה שביעית • שלא לימנע מלהחיות העני • שלא נמנע מלהלוות לעני מפני השמיטה • שלא לשלח עבד עברי ריקם • שלא לעבוד בקדשים • שלא לגזוז את הקדשים • שלא לאכול חמץ אחר חצות • שלא להותיר מבשר החגיגה • שלא להקריב פסח בבמה • שלא לעלות לרגל ריקם.

צירוף שם הוי-ה של החדש אלול היא **ההו"י** יוצא מן ס"ת וצדקה תהיה לנו פי (דברים ו כה) והנה אלו התיבות חוץ האותיות של השם היינו וצד"ק תה"י ל"נ ך' בגימ' **בתשובה** (715) רמז שהחודש הזה שהצירוף הנ"ל שולט בו הוא מסוגל להתעסק בתשובה. ר"ת של הארבעה תיבות וצדקה תהיה לנו פי הם ותל"ך בגימ' **תמוז א"ב** (456) רמז שהדינים של תמוז א"ב נמתקים באלול וכתבו הראשונים שהבעל תשובה יהיה נזהר מאד שלא לשנות דיבורו ויהיה דובר אמת ע"כ אמצעי התיבות הנ"ל **הי"ן צדק**. ע"ד שאמרז"ל שיהיה הין שלך צדק וכו' עוד נרמז ר"ת של אלו התיבות בגימ' **אברהם יצחק** (456). הן הנה אהבה יראה. הין צדק באמצע מדת אמת ליעקב. (בני יששכר אלול א)

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. (יא כו)

ראה אנכי נתן הוא ראשי תיבות ראש אלול ה'בט, א'שר נ'גד כלל ישראל, נ'ושא ת'שובה נ'כונה, כשיתחיל ערב ראש חודש ולא ימתין ליום הכפורים, ובתשובה של יחיד מרפא לרבים כמו שאמר רז"ל, וזהו **לפניכם** לשון רבים אף כי התחיל **ראה** בלשון יחיד, וזה יראה ביום הידוע והוא ראש השנה דכתיב ביה (איוב א ו) **נִקְיֵי הַיּוֹם** כמו שאמר רז"ל, וכן ביום כפור שבו חמשה תפילות, וזהו **היום** שבהם יכתב ויחתם לחיים טובים אם ישוב וזהו הברכה, והקללה יראה אם לא ישוב, הברכה לשבים באלול ותשרי דהוא נוטריקון את הברכה, ומשום כי הבא ליטרה מסייעין אותו שישמע לדברי ה' - קאמר אשר תשמעון כו', ומה שאין כן אם אינו שב ויראה קללה וזהו והקללה בוא"ו וה"א יתירה שמספרם י"א כנגד י"א ארורים י"א קליפות המסיתים את האדם לחטוא, ואפשר גם כן שלא יחטא כי מן שמיה אינם מסייעים אותו אלא פותחים לו, והיינו דלא קאמר אשר לא תשמעו אלא אם שהיא ספק. (מועד לכל חי אלול בשם סופי ענבים)
אנכי בגימטריא **כסא** (81) ובגימטריא **מהול** (81), אין אדם זוכה לראות פני שכינה ולנוח תחת כסא הכבוד אלא מי שהוא נימול. (תנחומא צו פ"ה) ומקיים מה שכתוב בלוחות הברית הוא זוכה למעלה הזאת. ד"א שלא תאמר אפילו גבעוני או ערבי מהול, לכך **כסא** באתב"ש **לחת**, כלומר אותו שהוא מהול ומקיים מה שכתוב בלוחות הברית הוא זוכה למעלה הזאת. ד"א **ראה** במילוי כזה רי"ש אל"ף ה"א, כלומר ראש אלף שלך יהיה ה' שהוא ה' חומשי תורה שנאמר (תהלים קיא) **רְאִישֵׁי תְּחִמָּה יִרְאֵת יְהוָה**. **יראת** בגימטריא **תורה**. ד"א **אנכי א'** תורה אחת, נ' חמישים שערי בינה, כ' זו מילה שניתנה לכ' דור, י' עשרת הדברות שכל המצוות כלולים בהם, הרי **אנכי**. ד"א **ראה אנכי** גימטריא **ראה כסא**, כלומר ראה כמה חיבבתי התורה שחצבתי מכסא כבודי הלוחות לכתוב בהם התורה. **נתן** בגימטריא ת"ק, כלומר העולם שהוא מהלך ת"ק שנה מתקיים בזכות המתנה שנתתי לכם. (רבינו אפרים)

ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך וכו' (טז יד) למה בסוכות נכפלה מצות 'השמחה'?

בחג הפסח לא נאמר 'שמחה', ובעצרת נאמר חד 'שמחה' (לעיל יא) **ושמחת לפני י-הוה א-להיך**, ובסוכות ב' שמחות **ושמחת בחגך** וכן **והיית אף שמח**, וזאת משום דבפסח עדיין לא קיבלו את התורה על כן לא כתב 'שמחה', ובעצרת שקבלו את התורה כתיב ביה חד 'שמחה', ובסוכות שכבר נמחלו החטאים אחרי יום כיפור, כתיב ב' שמחות, וזהו **והיית אף שמח**, ר"ת שנמחלו ממך חטאים. (אמרות ה', אונים לתורה)

והיית אף שמח. פרש"י - לפי פשוטו, אין זה לשון צווי, אלא לשון הבטחה. כתב האבן עזרא - מצוה לשמוח בחג הסוכות וכו' כי יברכך לעתיד ותהיה לעולם שמח. כתב הפלא יועץ - וצננו לשמח שמחה של מצוה [בחג הסוכות] והוא סימן טוב לכל השנה שכתבו גורי האר"י ז"ל, שמי שיהא שמח וטוב לב ולא יצטער כלל בחג הקדוש הזה, **מובטח לו שתעלה לו שנה טובה ויהיה לעולם שמח**. (פלא יועץ - סוכה)

הנותן צדקה לשם שמים הקב"ה זורעה בגן עדן, כיצד אם נותן להם כסף או שוה כסף או כל דבר שהוא הנאה לעני והכל כנגד העוני הרי מעה לעני שקולה כנגד הרבה לעשיר והקב"ה זורעה בג"ע כמה תבואה יכולים לקנות במעות וזורעם בג"ע וצומחים בכל שנה ושנה מכניסם לאוצר וכן מיני מגדים ונהנה מהם לעה"ב שנאמר (ישעיהו סא יא) **פי כארץ תוציא צמחה ויכנה זרועיה תצמיח פן א-דני י-הוה יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים**. וכתוב (תהלים צו) **אור זרע לצדיק וכתוב (שה"ש י) ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים** וכתוב (דברים לב לד) **הלא הוא פמס עמדי חתם באוצרתי**. וכתוב (הושע י יב) **זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד** כל מי שמהנה צדיק כפי הנאה שנהנה וכפי המעשה אם עני הוא ונותן פרוטה לעני יש לו זכות בפרוטה יותר טוב מלעשיר כמה פרוטות הנותן פרוטה לעני זוכה לראות פני שכינה. (ספר חסידים שכא)

שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנָגֵד כָּל הַמְצוּת (בב"ב ט.)

טעם לזה כי אפשר שיזדמן לו עני רעב ביותר שנוטה למות מחמת רעבון ועל ידי צדקה שנותן לו הוא מחייהו ונמצא זה יש לו חלק בכמה מצות רבים ועצומים אשר יעשה אותו עני באותם שנים שהוא חי בעולם הזה בחר הכי. הנה ימצא כזאת בעניים החולים שיזדמן עני חולה שהיה מת מאותו חולי שבו אם לא היה שותה סם רפואה ואם לא היה זה נותן לו צדקה שיקנה סם רפואה וישתה ויתרפא לא היה לו מעות לקנות או היה מעכב שתיית הסם יום או יומיים והיה מכביד החולי ולא היה מועיל הסם וזה שנתן לו צדקה וקנה תכף ושתה ונתרפא הוא היה סיבה שיחיה כמה שנים ויעסוק בתורה ויעשה מצוות ולכן שְׁקוּלָה מְצוּת צְדָקָה כְּנָגֵד כָּל הַמְצוּת.

גם נרמז במילוי תיבת צְדָקָה כזה צד"י דל"ת קו"ף ה"ה [535] עולה תקל"ה ועם הכולל עולה כמנין מְצוּת [536] לרמזו שְׁשְׁקוּלָה צְדָקָה כְּנָגֵד כָּל הַמְצוּת. גם המלוי הזה עולה מספר קו ציפור [536] שממנו יתגלה משיח צדקנו בגאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמן כמו שאמרו בווהר שמות לרמזו שהצדקה מקרבת הגאולה. (כן יהודיע – בב"ב ט.)

כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים שהיא שקולה כנגד כל המצוות והוא שהנותן צדקה הקב"ה משלם לו כמ"ש (משלי יט ז) **מְלֹוה י-הָהָה חוֹנֵן דָּל וגו' והמעלים מלתנה יש לו לב בליעל לאמר שאין מי שישלם לו והרי הוא ככופר בה' ומודה באלהי זהב וכסף.** (הידושי אנדות ט)

שאלות

- א. **וְלִקְחֵת אֶת הַמְרִיצֵעַ וְנִתְמָה בְּאֶזְנוֹ וּבְדִלְתָּ וְהִיא לָהּ עֶבֶד עוֹלָם (טו ז)** אמר הקדוש ברוך הוא: **אֵינְךָ שִׁשְׁמָעָה קוֹלִי עַל הַר סִינַי בְּשִׁעָה שְׁאַמְרָתִי: 'כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים' – וְלֹא עֲבָדִים לְעֲבָדִים, וְהִלַּךְ זֶה וְקָנָה אֶדוֹן לְעַצְמוֹ – יִרְצָע.** (קידושיין כב:). היכן רמזו בעשרת הדיברות שאמר הקב"ה 'כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים'.
- ב. **כִּי יִרְחִיב י-הָהָה אֶת גְּבוּלְךָ אֶת גְּבוּלְךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָךְ וְאִמְרַת אֶכְלָה בְּשֶׁר כִּי תִאָּהֵב נִפְשֶׁךָ לְאָכַל בְּשֶׁר בְּכָל אֹת נִפְשֶׁךָ תֹּאכַל בְּשֶׁר. (כ"ב ט) (כ"ב טז ז)** **וְשִׁמְחֵת בְּחֶגְפָּךָ, וְאִין שִׂמְחָה אֵלֶּא בְּבִשׂוֹר וַיִּין.** (פסחים טז). ג' פעמים כתיב בפסוק **בְּשֶׁר**, כנגד ג' רגלים שמצוה לאכול בשר. במילה **בְּשֶׁר** רמוזים הזמנים בהם מצוה לאכול בשר מלבד ג' רגלים.
- ג. **לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ (יד כא)** באיזה מקרה מבשל בשר בחלב ועובר על חמישה איסורים שונים.
- ד. **בבעלי חיים אלו אין איסור צער בעלי חיים.**
- ה. **נָתַן תַּמָּן לּוֹ וְלֹא יָרַע לְבַבְךָ בְּתַמָּה לּוֹ כִּי בְגִלְלֵהּ הִדְבַּר הַזֶּה וְכִרְכָּה י-הָהָה אֶת-לִהְיֶה בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ. (טו ז)** בפסוק זה רמז למאמר הז"ל (בב"ב ט): **כָּל הַנּוֹתָן פְּרוּטָה לְעַנִּי – מִתְבָּרַךְ בְּשֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְהַמְפָּיִסוֹ בְּדָבָרִים – מִתְבָּרַךְ בְּאַחַת עֶשְׂרֵה בְּרָכוֹת.**
- ו. **רמז בפרשה למאמר הז"ל (קהלת רבה ה יד) כְּשֶׁאַדָּם בָּא לְעוֹלָם יָדְיוֹ הֵן קְפוּצוֹת, וְכִשְׁהוּא נִפְטָר מִן הָעוֹלָם יָדְיוֹ הֵן פְּשׁוּטוֹת [פתוחות].**
- ז. **בעל חיים הנמנה בפרשתנו בין שבע החיות המותרות באכילה, וי"א שהוא הגירפה.**
- ח. **כִּי יִסִּיתָךְ אֲחִיךָ בֶן אִמֶּךָ אוּ בִנְךָ אוּ בִתְךָ (יג ז)** פרש"י **אֲחִיךָ מֵאֵב, אוּ בֶן אִמֶּךָ מֵאֵם (ספרי).** מה הטעם דכתיב **בֶּן אִמֶּךָ** ולא כתיב **בֶּן אֲבִיךָ**.
- ת. **וְשׂוֹר אוּ שֶׁה אֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ לֹא תִשְׁחָטוּ בְּיוֹם אֶחָד. (כב כה)** פרש"י - **נוֹהֵג בְּנִקְבָּה, שְׁאִסוּר לְשַׁחַט הָאֵם וְהַבֵּן אוּ הַבֵּת; וְאִינוֹ נוֹהֵג בְּנִקְרִים, וְיִמְתֵּר לְשַׁחַט הָאֵב וְהַבֵּן, אוּ הָאֵב וְהַבֵּת.** היכן מצינו ששוחט האם והבן או הבת ואינו עובר באיסור.
- ט. **רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא האכל הנפש ולא הנפש עם הבשר. לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחרריך. (יב כג)** מה הקשר בין איסור אכילת הדם לבין **למען ייטב לך ולבניך אחרריך**.
- י. **כִּי אִם אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר י-הָהָה אֶת-לִהְיֶים מִכָּל הַמְּשַׁחֲטִים לְשׂוֹם אֶת שְׁמוֹ שֵׁם לְשַׁכְּנוֹ תִדְרָשׁוּ וּבְאֵת שְׁמֵהּ. (יב ז)** **בְּאֵת שְׁבִטֶיךָ** - זה שילה, **מִכָּל שְׁבִטֶיכֶם** - זה ירושלים. (ספרי) משכן נוב הוקם לאחר חורבן משכן שילה. ומשכן גבעון הוקם לאחר חורבן המשכן בנוב. בפסוק זה רמז למקומות המשכן והמקדש.
- כ. **וּבִשְׁלַת וְאֶכְלַת בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר י-הָהָה אֶת-לִהְיֶיהָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבִקְרָהּ וְהִלַּכְתָּ לְאֵהֲלֶיהָ יוֹתֵר מִשְׂאֵר יָמִים טוֹבִים דְּלֹא כְּתִיב בְּהוֹ. והוא קשור למספר הימים שהיה לוקח לבוא לירושלים ולשוב לביתו לאדם בינוני.**
- כ. **היכן מוזכרים אבן שוהם של יוסף ואבן ישפה של בנימין בהפטרה.**
- ל. **שְׂבָעָה שְׂבָעַת תִּסְפֵּר לָךְ מִהַחֵל חֶרְמֶשׁ בְּקִמָּה תַחֵל לְסַפֵּר שְׂבָעָה שְׂבָעוֹת. (טו ט)** מה הטעם שמנין ימי הספירה קודם מתן תורה הם מ"ט ימים בדיוק.
- מ. **הַעֲנִיק מַעֲנִיק לּוֹ מִצְאָנָה וּמִגְרָנָה וּמִיִּקְבָּה (טו יד).** לאיזה עבד עברי אין דין הענקה.
- נ. **הַשְּׂמֵר לָךְ כֵּן מַעֲזוֹב אֶת הַלֵּוִי כֹל יְמֵיהָ עַל אֲדָמָתָה. (יב יט)** פרש"י - **אֶכְלָה בְּגוֹלָה אֵינָךְ מִזֶּהָר עָלְיוֹ יוֹתֵר מִעֲנִי יִשְׂרָאֵל. (ספרי)** מה הטעם שאתה מצווה להחיותו ולהספיקו רק בארץ ולא בחוץ לארץ. שהרי מצוות (ויקרא כא ח) **וְקִדְשָׁתוּ נוֹהֲגַת גַּם בְּלוִי וְגַם בְּחוּל.**
- ג. **כִּי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם פֶּסֶט אוּ עוֹר כֹּל מוֹם רַע לֹא תִזְבְּחוּ י-הָהָה אֶת-לִהְיֶיהָ. (טו כא)** כתיב **כִּי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם**, מה בא לרבות **כֹּל מוֹם רַע**. וכי יש מום שאינו רע.
- ס. **כִּי תִהְיֶה בּוֹ בְּרָאוּשׁוֹהָ לְהַמִּיתוֹ וְיָד כֹּל הָעַם בְּאַחֲרָנָה. (יג ז)** מה הטעם דכתיב **תִּהְיֶה בּוֹ בְּרָאוּשׁוֹהָ לְהַמִּיתוֹ וְיָד כֹּל הָעַם בְּאַחֲרָנָה.** ודרשו חז"ל **לֹא מֵת בְּיָדוֹ, נְמוֹת בְּיַד אֲחֵרִים. (ספרי)**
- ע. **אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיוֹן (טו ד)** פרש"י - **וְלִהְיֶה הוּא אוֹמֵר: 'כִּי לֹא יִדְחַל אֲבִיוֹן (טו יא) אֶלָּא בְּזִמְן שְׂאֵתָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְּאַחֲרִים וְלֹא בְּכֶם; וְכִשְׂאִין אֲתָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם, אֲבִיוֹנִים בְּכֶם. וְקִשָּׂה אִם לֹא יִהְיֶה אֲבִיוֹן לְמִי יִתְנוּ מַעֲשֵׂר עֲנִי, שֶׁהָרִי שֶׁנָּה ג' שֶׁל שְׂמִיטָה הִיוּ נוֹתְנִים מַעֲשֵׂר עֲנִי בְּמִקוֹם מַעֲשֵׂר שָׁנִי.**
- פ. **בְּשִׁעְרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטֵּמֵא וְהַטְּהוֹר יִחַדוּ בְּכַבֵּי וְכֹאֵל. (טו כב)** מגיד ששניהם אוכלים בקערה אחת ואין חוששין. וקשה שהרי טימא את האוכלין ויש אזהרה לאוכל חולין בטהרה כדרך ששנינו (ויקרא יא מד) **וְהִתְקַדְּשַׁתְּם וְהִייתֶם קְדוֹשִׁים.** וכנהן שאכל בשר קדשים בטומאה הרי זה בכרת.
- צ. **כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכְלוּ. (יד יא)** חז"ל נתנו סימן לעוף טהור כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף. (חולין נט.) אלו השלושה סימנים רמוזים במילה צִפּוֹר.
- ק. **לֹא תֹאכַל עָלְיוֹ חֶמֶץ שְׂבָעַת יָמִים תֹּאכַל עָלְיוֹ מְצוּת לָחֶם עֲנִי. (טז ג)** מנין השעות שנאסרים בחמץ מן התורה רמוזים בפסוק (תהלים קה לו) **וַיִּזְצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וְאִין בְּשִׁבְטֵי כּוֹשֵׁל.**
- ר. **כִּי יִרְחִיב י-הָהָה אֶת גְּבוּלְךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר לָךְ וְאִמְרַת אֶכְלָה בְּשֶׁר כִּי תִאָּהֵב נִפְשֶׁךָ לְאָכַל בְּשֶׁר בְּכָל אֹת נִפְשֶׁךָ תֹּאכַל בְּשֶׁר. (כ"ב ט) (כ"ב טז ז)** רמז בפסוק למאמר חז"ל (משנה חולין ב א) **רַב אֶחָד בְּעוֹף, וְרַב שְׁנַיִם בְּבִהֵמָה, שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה.**
- ר. **כֹּל צִפּוֹר טְהוֹרָה תֹּאכְלוּ (יד יא).** פרש"י - **לְהַתִּיר מִשְׁלַחַת שְׂבִמְצָרַע. (ספרי)** **וְזֶה אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלוּ (יד יב)** פרש"י - **לְאַסֵּר אֶת הַשְּׁחוּטָה [דמצורע].** מה הטעם שהשחוטת נאסרה באכילה, והחיה [היינו הציפור המשולחת שלא נשחטה] מותרת באכילה. ושנינו (משנה נגעים יד ה) **'שְׂמֵי צִפְרִים' מְצַנְתֵּן שְׂיִהְיוּ שְׁוֹת בְּמִרְאָה בְּקוֹמָה וּבְדָמִים וּלְקִיחָתָהּ כְּאַחַת.**
- ש. **וְדַרְשָׁת וְתִקְרַת וְשִׂאלָתָה יִיטֵב וְהִנֵּה אָמַת נְכוֹן הִדְבַּר נַעֲשָׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקַרְבְּךָ. (יג טו)** פרש"י - **מִפָּאָן לְמָדוֹ שְׂבַע תְּקִירוֹת.** מה היו שואלים את העדים בדיני נפשות?
- ת. **לֹא תִבְשַׁל גְּדֵי בַחֲלָב אִמּוֹ. (יד כא)** רמז בפסוק להלכה (רמב"ם הל' גירושין יא כה-כו) **גָּזַר חֲכָמִים שֶׁלֹּא יִשָּׂא אָדָם מַעֲוֵבָת חֲבִירוֹ וּמִינְקַת חֲבִירוֹ.** כמה הוא זמן היניקה כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו ומיום שנותרה בו.

תשובות

- א. אָנְכִי וְ-הִנֵּה אֶ-לְהִיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מִבֵּית עֲבָדִים. והוא כפל לשון **מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מִבֵּית עֲבָדִים**, מכאן עלינו להבין שהקב"ה הוציאנו מבית עבדים כדי שנהיה עבדים לה'. כי תמורת פדייתנו מלהיות עבדי פרעה חייבים אנו להיות אך ורק עובדי ה' ועבדיו הנאמנים. (בן יהודה – קידושין כב:)
- ב. ברית מילה, שבת, ראש חודש וכן ראש השנה ר"ת **בְּשֶׁר**. (רבינו אפרים)
- ג. גיד הנשה שבישלו בחלב ביום טוב ואכלו - לוקה חֲמֵשׁ. לוקה מִשּׁוּם אוֹכַל גִּיד, וְלֹקְהָ מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל בְּיוֹם טוֹב שְׁלֹא לְצוּרָה, וְלֹקְהָ מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל גִּיד בְּחֶלֶב, וְלֹקְהָ מִשּׁוּם אוֹכַל בְּשֶׁר בְּחֶלֶב, וְלֹקְהָ מִשּׁוּם הִבְעֵרָה. פרש"י – קסבר יש בגידין בנותן טעם. (מכות כא:)*
- ד. דגים והגבים אין בהם איסור צער בעלי חיים, ולכן מותר לחתוך הקשקשים מן הדגים בעודם בחיים. (אוצר פלאות התורה בשם שו"ת פקודת אלעזר יו"ד סז)
- ה. הִזָּה בגימטריא י"ז – משום שהנותן צדקה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות, וכאשר נותן וגם מפייס מתברך בי"ז ברכות. (פניני הגר"א ע"פ התוס' שם)*
- ו. וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִיךָ הָאֲבִיּוֹן. פִּי פִתַּח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ (טו ז-ח) וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מִלֶּת צַדִּיקָה, כִּי סוֹפֵךְ לְמוֹת וְאֵז פִּתַּח תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ. בכל ענייני העולם הזה עליך לנהוג בידיים קפוצות, אבל בנוגע לקנייניך הרוחניים בפרט של נתינת הצדקה עליך למלא את ידך 'לפתוח' אותם ברוחב ולהריק בהם את השפע העליון. (נוה צדיקים ב ב)
- ז. זָמַר הוא בעל חיים הנמנה בפרשתנו בין שבע החיות המותרות באכילה. כתב הרשב"ץ - הרבה העידו לי על חיה גדולה, שהוא בלשון התורה זָמַר ותרנגמה הגאון (הר"ס א) אלזראפא, שצווארה ארוך וגופה גדול מאד, עד שכשהיא בתוך החומה, פושטת צווארה חוץ לחומה. והעידו לי כי ראו אותה בפאס. (יבין שמועה הל' טריפות ב) וכ"כ 'תבואות הארץ' זָמַר - מתרגם רבינו סעדיה גאון וכן בתרגום הפרסי אלזראפה, רוצה לומר גיראפפע ואין נמצא בארץ כי אם בחלק אפריקא ובארץ אמעריקא. והחזקוני כתב זָמַר - לא איתפרש.
- ח. חביב הוא עליך לפי ששניכם יצאתם מבטן אחת. וכן כתיב (שה"ר ח א) מִי יִתְנַהֵף כְּאֵחָ לִי וְיִנָּק שְׂדֵי אָמִי. אבל בני האב אינם חביבים כ"כ זה לזה מפני הירושה. (דעת זקנים, הרא"ש) הוא הדין לכן אביך אלא שדיבר הכתוב בהווה לפי שהוא אוהבו ורגיל אצלו יותר מאחיו בן עמו לפי שאינו חולק עמו בנחלה. (החזקוני) אע"פ שאינו מתקנא בך מחמת ירושת אביך, כ"ש אחיך בן אביך שמשאך לרעה שתמות. (הרוקה) ששניהם נוצרו בבטן אחד (עטרת זקנים)
- ת. חיה ששחטה אינו נוהג האיסור של **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ** והוא נוהג רק בבהמה. ובוזה לא הוקש צבי ואיל לבהמה. וכן השוחט בהמה מעוברת אין בזה איסור משום **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ** (חולין טז). (אוצר החידות) וכן אין איסור בעופות. וכן השוחט ונתנבלה בידו, הנוחר והמעקר - פטור משום **אֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ**. (ספר"י)
- ט. טימטום הנפש גורמת אכילת הדם וכן משפיע על אכזריות באדם, וכידוע אכזריות עוברת בירושה מאבות לבנים, והכי פירושו **לֹא תִאֲכַלְנּוּ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְלְבִנְיָיִךָ אֲחֵרֶיךָ** כדי שבניך יהיו טובים בלי מידות רעות. (מדשן ביתך בשם רבי יונתן אייבשיץ)
- י. יִבְחַר במילוי כזה: 'יוד', 'בית', 'חית', 'ריש', החלק הנסתר מאותיות אלו, היינו החלק משם האות שאינו מופיע במילה, הן האותיות: וד, ית, ית, ש, עולה אלף מאה שלושים. שהוא בגימטריא **שילה, נוב, גבעון, ירושלים**, אלו מקומות המקדש והמשכן שעולים במדוייק למנין 1130. (מדשן ביתך בשם האר" מאוסטרובצה)
- כ. כ' ימים לוקח לבוא לירושלים וכ' ימים לשוב לביתו, מהלך ארץ ישראל ד' מאות פרסה, וירושלים באמצע הרי ב' מאות פרסה לכל עבר, ומהלך אדם בינוני י' פרסאות, וז' ימי שבתות וז' ימים של פסח שאין יכול ללכת משם הרי מ"ח ימים ויום נ' עצרת. נמצא שאין שהות להיות בביתו כי אם יום אחד, לכך נאמר **וּפְנִיתָ בַבֶּקֶר** דאל"כ לא יכול לחזור בעצרת וימנעו לעלות לרגל לכך הזהיר הכתוב ללכת ולבוא לירושלים. (עטרת זקנים, רבינו בחיי)
- כ. **כִּדְבַר יְהוָה** (ישעיה נד יב). **הַיְהוָה אָמַר: שוֹהֵם, וְחַד אָמַר: יִשְׁפָּה. אָמַר לְהוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לְקַוֵּי כְּדִין וְכִדְבַר יְהוָה. (בב"ב עה). פירש הרשב"ם - כדברי זה וכדברי זה והיינו **כִּדְבַר** משוהם וישפה תבנה. שָׁהֵם הוא אבנו של יוסף ויִשְׁפָּה הוא של בנימין. תרגום יונתן - בְּמַרְגְּלֵי הַיַּיִן מִרְגְּלִיּוֹת.***
- ל. **לֵב טוֹב** בגימטריא **מ"ט** – התורה היא רוחנית ואינה חלה על האדם שיש לו מחשבות רעות ויצר זונה ולב רע, כי התורה כולה טהורה. לכך הכניע הקב"ה את ישראל בגלות מצרים להחליש כח היצר הרע אשר משכנו בחלל השמאלי שבלב. ותוכל לשכון שם התורה ע"י היצר **טוב** שהוא בחלל הימני שבלב. ועל כן סופרין קודם מתן תורה מנין מ"ט שהוא מספר **לב טוב**. (בני יששכר ניסן מאמר יב אות יב)
- מ. מכר את עצמו לעבד אין לו דין הענקה מאחר ורבו אינו מוסר לו שפחה כנענית אם כן אין בו את הטעם (טו יח) **כִּי מִשְׁנֵה שֹׁכֵר שֹׁכֵר עֲבָדְךָ**. וכן אם יוצא בגרעון כסף אין מעניקים לו לפי שנאמר (טו יג) **וְכִי תִשְׁלַחְנּוּ חֶפְשִׁי מֵעַמְךָ** וזה לא שלחו חופשי אלא העבד נתן הדמים. דהיינו אם עבד פחות משש שנים או יותר משש שנים אין מעניקין לו. וכן אם גניבתו יותר מעבודתו. וכן בורח כשפגע בו יובל והוא יוצא ע"פ דין לחופש אין לו הענקה.*
- נ. נחלה יש לישראל בארץ ישראל משא"כ ללוי, ולכן צריך ליתן עניך עליו, אבל בגולה גם לישראל אין לו נחלה לכן שניהם שוים שם. (פענח רזא בשם בכור שור)
- נ. נולד בעל מום ממעי אמו בא לרבות שגם **לֹא תִזְבְּחֶנּוּ**. הו"א מכיון שכך נולד אין הוא נחשב בעל מום. וזהו **פֶּל מוֹם רָע. וְכִי יִהְיֶה בּוֹ מוֹם** מיירי בנעשה בו מום אחרי שנולד. (החזקוני בשם ספר"י)
- ס. סקילה ותליה הם שתי מיתות – וזהו **הָרַג תְּהַרְגֶנּוּ**, לפי שכל הנסקלין נתלין. (סנהדרין מה:). (רבינו אפרים)
- ע. עניים יהיו בעולם בכל זמן, בין שעושים רצונו של מקום בין שאין עושים רצונו של מקום ולהם יתנו מעשר עני. אביון הוא יותר מעני לפי שהוא תאב יותר מעני, ואביון לא יהיה באותו זמן כשעושים רצונו של מקום. (מושב זקנים)
- פ. פירות דווקא קאמר דשייכא בהו תרומה אבל לא בבשר. (מושב זקנים)*
- צ. **צַפַּר** אותיות שניות של שלושה סימנים אלו והם: **אצבע הצד"**, **זפק הפ'**, **קרקבן הר'**, הרי **צַפַּר**. (רבינו אפרים בשם ממרח"ם ז"ל, טעמי המצוות)
- ק. קע"ד שעות נאסרים חמץ מן התורה בגימטריא **כֶּסֶף זָהָב** (174). באלו ב' השמות כס"ה בפ"ז יצאו ישראל ממצרים והם אותיות **כֶּסֶף זָהָב**. (אותיות השמות הללו מסוגלים לכתיב בכל יום למשא ומתן). (דן ידן) והנה רז"ל הוסיפו באיסור חמץ עוד ב' שעות כדי שלא יבוא לידי מכשול (פסחים יא:). אבל בצאת ישראל ממצרים היו משומרים וזהו **וְאֵין בְּשִׁבְטֵיךָ פִּזְשָׁל** לא היה בהם חשש מכשול כי ה' שומרם מכל דבר רע. (בני יששכר ניסן מאמר ח אות ו)*
- ר. **רוֹבוּ שֶׁל אֶחָד כְּמוֹהוּ ר"ת כְּאֲשֶׁר**. וכן כאשר אחד שנים רוב. **כְּאֲשֶׁר צוֹתָהּ** (יב כ"א) בגימטריא **רוב האחד בעוף ורוב השנים בבהמה**. (1057) (הרוקה)
- ר. ראויה השחוטת לקבל טומאה וידבק בה רוח הטומאה הפורחת מן המצורע ואינה טהורה ואכילתה נתעבת. ובעלי החיים לא יקבלו טומאה אם יגעו בשרץ או בשאר טומאות כל זמן שהם בחיים, ולכן טומאת המצורע לא תדבק בחיה. (מושב זקנים)*
- ש. שמיטה, שנה, חודש בכמה בחדש באיזה יום בכמה שעות מן היום באיזה מקום. ועוד היו בודקין אותן בשבע בדיקות, והבדיקות הן הדברים שאינן עיקר בעדות ואין העדות תלויה בהן, והוא ששואלין להם מה היה לבוש הנהרג או ההורג, בגדים לבנים או שחורים, עפר האדמה שנהרג עליה היה לבן או אדום. (רבינו בחיי)*
- ת. **תְּבַשֵּׁל** הוא תשל"ב ימים שהם כ"ד חודשי חמה וב' ימים. כיצד שס"ה מנין ימות החמה, הרי בכ"ד חודש תשל"ל ימים (שס"ה + שס"ה) וב' ימים הרי תשל"ב כמנין **תְּבַשֵּׁל**. ואמר רחמנא לא **תְּבַשֵּׁל** (מושב זקנים)

מקורות / חידודון *

ג. **המבשל גיד הנשה בחלב ביום טוב** ואכלו יש בזה חמשה אסורין והם אכילת גיד הנשה ואכילה בשר בחלב ובשול בשל בשר בחלב ובשול שלא לצורך ביום טוב והבערה שלא לצורך ביום טוב. ומ"מ אין כאן אלא מלקות אחת והוא אכילת גיד הנשה שעל בישול והבערה שלא לצורך אינו לוקה הואיל ויש בהן סרך אוכל נפש אע"פ שהאוכל אסור לו כמו שביארנו במקומו בראשון של יום טוב וכן על אכילתו ובישולו בחלב אינו לוקה שאין בגידין בנותן טעם. (המאירי שם) ה. **קל הנותן פרוטה לעני – מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים – מתברך באחת עשרה ברכות.** נמצא פיוס בפה מרויח חמשה ברכות יותר. ובזה יובן בס"ד **שמתה לאיש במענה פיו** (משלי טו, כג) **שמתה** אותיות **חמשה** שזוכה לחמשה ברכות מכה מענה פיו שמפייס לעני. ועוד נראה לי בפרוטה של צדקה, **פרוטה** 'פטר ו'ה' מלשון **נפטירו בשפה** (תהלים כב, ה) רצונו לומר אם פטר בפיו שפייסו אז יזכה לשש וחמש שהם אותיות ו"ה. והא דמתברך הנותן בשש ברכות, מפני דכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא (משנה סנהדרין ד, ה) והעולם הוא שש קצוות שהם מעלה ומטה וארבע רוחות ולכן כנגד הששה מתברך בששה. (בן יהוידע בב"ב ט:)

ו. **המפייסו בדברים וכו' להתוס' הנותן ומפייס ג"כ מתברך בי"ז ברכות** גימטריא **טוב** והיינו דכתיב (קהלת ז יז) **ביום טובה הנה בטוב ובימים רעה ראה פירוש** בזמן טובה ועשירות שלך היה בטוב תתן ותפייס שתתברך **בטוב** ברכות **ובימים רעה ראה** והבט ותדאג ליום רעה שגלגל הוא שחזור בעולם. (חת"ס שם) **שאל** העני ולא רצה זה ליתן לו עבר על לא תעשה שנאמר (דברים טו ז) **לא תאמין את לבבך ולא תקפין את דרך** ובטל מצות עשה שנאמר (דברים טו יא) **פתח תפתח את דרך** לו לא היה בידו ליתן אין כאן עברה על לאו ועשה ומ"מ יפייסוהו בדברים ואמרים נוחמים דרך צחות אמרו הנותן פרוטה לעני מתברך בשש והמפייסו בדברים אע"פ שלא נתן מתברך באחת עשרה מאכן ואילך צא וחשוב נתן ופייס כמה הוא מתברך. ויש מפרשים המפייסו עם הנתינה מתברך באחת עשרה ושיטת הסוגיא מוכחת אף בלא נתינה ובלבד בשאין ידו משגת. (מאירי שם)

ז. **אפשר לתת טעם** במ"ש רבינו האר"י זצ"ל דע"י הצדקה מיחד קב"ה ושכינתיה. וידוע דצדקה היא בחינת השכינה וצדקה גורם ליחד קב"ה שהוא בחינת ו' עם שכינתיה. ולכן מתברך בשש ברכות בחינת ו' כנגד מה שפעל שגרם יחוד ו' עם השכינה. והמפייסו בדברים בחינת קול ודבור הרומזים לקב"ה ושכינתיה בחינת ו' ה' גימטריא י"א לכן מתברך ב"א ברכות. ועוד יש לרמוז דהצדקה גופה גורמת יחוד קב"ה ו' וע"י הפיוס לבחינת דל מרבה שלום וע"כ דין הוא להתברך באחד עשר כנגד ו"ה. (פתח עינים שם)

ח. **אמר להם הקדוש ברוך הוא: להניי פדיון ופדיון.** נמצא יהיה של 'ששם' ו'ישפה' ראשי תיבות שלהם ש"י ובזה יובן להנחיל אהבי 'יש' (משלי ח, כא) וידוע ששם של יוסף שהוא יסוד דכורא ו'ישפה של בנימין שהוא יסוד נוקבא, נמצא שניהם יסוד ונרמזו ב'פד'כד' (ישעיה נד, יב) כי כד הוא ד' פעמים כ' שעולה מספר יסוד [80=4×20] וכן כד השני הוא ד' פעמים כ' שהוא מספר יסוד. ועוד נראה לי בס"ד שהיה אבן של 'ישפה' כי ישראל כוחם בפיהם ולכן נדמו לתולעת דאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא בשלח ט' ושחר טוב תהלים כב) מה תולעת כחה בפיה אף ישראל כוחם בפיהם ולעתיד יתחזק כח הפה שלהם וזה נרמז ב'ישפה' חלק התיבה לשתיים וקרי בה 'יש פה'. גם שערי תפלה שננעלו בגלות רמזים בפה וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל (בשער מאמרי רשב"י) ולעתיד נפתחים ונשארים קיימין בפתיחתם וזהו 'יש פה'. ובאבן הששם נרמז עילוי התפארת והמלכות שיהיו שני מלכים בכתר אחד והיינו 'שי"ן' ד'ששם במלואה הוא 'שני' ונשאר 'מה' הרי נרמז כאן 'שני מה'. או ש' ד'ששם הוא ראשי תיבות 'שוה' רצונו לומר תהיה המלכות שהוא סוד אבן תהיה שוה עם בחינת שם מ"ה. (בן יהוידע שם)

ט. **שש שנים נעבד.** (שמות כא ב) זה הוכפל במשנה תורה (דברים טו יב) **נעבדך שש שנים**, שמדבר גם כן במכרוהו בית דין כנ"ל. רק ששם יש לפרש שהוא מאמר תנאי, עם עבדך שש שנים אז לא תשלחנו ריקם. אבל עם עבד פחות או יותר אין מעניקין לו. אבל יוכל למכרו על יותר משש אם גנבתו שוה יותר מעבודת שש שנים דהא כתיב ונמכר בגנבתו. לכן באר פה בהחלט שרק שש שנים יעבוד, ואם גנבתו שווה יותר, יש פלוגתא לקמן ושם יתבאר. (מלבי"ם)

י. **בשעריך תאכלנו**, הכהן חוץ למקדש. **הטמא והטהור**, לשון קריאה הוא, ויחזור אל תאכלנו, כלומר אתה הכהן בין טמא בין טהור. ואינו בבשר קדש, שאם אכלו טמא הרי הוא בכרת. (רבינו בחיי)

יא. **הטמא והטהור יחדיו יאכלנו** וכן בסוף גבי בכור כתיב יחדיו, ובקרא דבכל אות נפשך הטמא והטהור יאכלנו ולא כתיב יחדיו. וכבר כתבתי בזה. והפשטיות מורה, דכאן מדבר דהאוכל זה לא יאכל קדש, לכן כתיב יחדיו, אבל שם מדבר דהאוכל קדש אוכל בשר תאוה או בשר פסוהמ"ק, דבמקום שאוכל מעשר שמה אוכל בשר פסוהמ"ק, לכן אינו אוכל הטהור יחד עם הטמא, שהאוכל אוכלין טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה, ועיין פרק יוהכ"פ דיליף מקראי. ואפשר דלקדש נפסל גופו דבר תורה, וכיון שנגע בהן הטמא, הלא המה אוכלים טמאים ולכן לא כתיב יחדיו. ודו"ק. (משך חכמה)

יב. ספר 'זן ידיו' – לרבי שמשון מאוסטרופולי זצוק"ל, הוא פירוש לספר 'קרנים' לר' אהרן קרדינא.
יג. **א"נ לא אמרה תורה שלח לתקלה**, ואם החיה היתה אסורה היו באים האנשים לידי מכשול כשהיו צדים עופות שמה היה בידם זה של המצורע. (מושב זקנים)
יד. מעשה היה שאמרו עדים במקום פלוני תחת התאנה הרג פלוני את הנפש, ובדקו חכמים את העדים ואמרו להם תאנים שלה שחורות או לבנות, עוקצין שלהן ארוכות או קצרות. וסוד שבע חקירות כנגד שבע קצוות והשביעי היכל הקדש מכוון באמצע והוא האמת המכריע, כן יודע האמת מתוך שבע חקירות. (רבינו בחיי)

שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה
לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל
ramnadlan018@gmail.com לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת